

NORGES INDSKRIFTER

MED DE ÆLDRE RUNER.

UDGIVNE

FOR

DET NORSKE HISTORISKE KILDESKRIFTFOND

VED

SOPHUS BUGGE.

I.

CHRISTIANIA.

A. W. BRØGGERS BOGTRYKKERI.

1891—1903.

Kapitel VI.

Imod den af mig udtalte Formodning, at de ældste nordiske Runeindskrifter baade i Danmark og i Norge hidrører fra Eruler og følgelig er affattede i erulisk Sprog, kunde man indvende, at disse Runeindskrifter Sprog sikkert er nordisk og ikke gotisk, medens Erulernes Sprog synes, saaledes som jeg i det foregaaende (S. 190) har nævnt, at have staaet nær ved Goternes.

Men i en saadan Almindelighed holdt kan den nævnte Indvending ingen Vægt have. Thi i de første Aarhundreder af vor Tidsregning var gotisk og nordisk Sprog saa lidet skilte fra hinanden, at de kan betragtes som to Dialekter af ét og samme Tungemaal. Dette træder tydelig frem deri, at P. A. Munch, som har saa store Fortjenester af de ældste nordiske Runeindskrifter Tolkning, kaldte disses Sprog for nordgotisk. Et af de Kjendemerker, som tydeligst adskiller de

1) Se f. Eks. Noreen, Norden 1902 S. 79. [Jfr. Ortnamnen i Älvsborg län V S. 67 f.]

2) Gudmund Schütte i sit Skrift »Var Anglerne Tyskere« (Flensborg 1900, Særtryk af Sønderjydske Aarbøger, S. 51 f.) har fremsat den Mening, at de til England udvandrede Jyder var Eruler. Men hvorledes skal det da forklares, at der paa de Steder i England, hvor Jyderne bosatte sig, f. eks. i Kent, ikke er Spor til nordisk Sprog? Og dog maa Erulerne have talt et nordisk Sprog, som paa den Tid, da England blev befolket af germanske Folk, var væsentlig forskjelligt fra Saksernes og Anglernes Sprog.

ældste nordiske Indskrifter Sprog fra Gotisk, er Formen af Nominativ Ental; f. Eks. urnord. *Dagar*, got. *dags*; urnord. *gastiz*, got. *gasts*, o. s. v. Men heri kan ikke findes nogen Grund for eller imod den Formodning, at de ældste nordiske Indskrifter skulde være affattede i erulisk Sprog, thi vi kjender ikke bestemt den eruliske Form for Nominativ Ental, og desuden kan vi ikke bestemme, naar Udtaleformerne *dagaz*, *gastiz* er opstaaede af de ældre Udtaleformer **dagaz*, **gastiz*.

En vægtigere Indvending imod den Formodning, at de ældste nordiske Indskrifter Sprog er erulisk, er følgende: Det eruliske Mandsnavn *Bḡros* hos Prokop synes i gotisk Form at ville have hedt **Vērs* (se S. 190) og synes at vise, at det eruliske Sprog havde i Stavelser med Hovedtone *ē*, hvor Gotisk havde *ē* og hvor Oldhøitysk havde *ā*. Men nu har allerede de ældste nordiske Runeindskrifter altid *ā* svarende til got. *ē*. F. Eks. **-mariz** Torsbjærg Dopsko, = got. *mērs*, oht. *māri*; **makia** Vimose Dopsko, som tydelig hører til oldn. *mākir*, got. Akkusativ *mēki*; **-radaz** Møjebro, = got. **rēds*, oht. *-rāt*.

Dog er heller ikke denne Indvending paa nogen Maade afgjørende. Det er kun, hvad vi maatte vente, at der har været Dialektforskjelligheder mellem Erulisk i Norden og Erulisk i Syden. Der er intet usandsynligt i den Forudsætning, at Sydens Eruler, som var i byzantinsk Tjeneste og som jævnlig færdedes sammen med Goter, havde bevaret det lange *ē*, som var bevaret i Gotisk, paa en Tid, da dette lange *ē* i de nordiske Erulers Sprog havde en Udtale, som blev betegnet ved Runen for **a**.

I denne Henseende er Forholdet med Udtalen af den i etymologisk Henseende tilsvarende Vokal i Frankisk oplysende. I Vestgermansk gik i det hele fra 3dje Aarh. af *ē* over til *ā*, dog ikke i Frankisk. Paa sidstnævnte Sprogomraade fuldbringes Overgangen først i 6te Aarh. Her synes Overgangen at begynde i Syd og lidt efter lidt langs Rhinen at udbrede sig mod Nord. I Gjengivelsen af frankiske Navne er der fra omkring 500 af i denne Henseende stærk Vaklen, idet der for oprindeligere *ē* snart skrives *e*, snart *a*. Se Bremer, Beitr. XI S. 19 ff.

Vi ser saaledes, at Forholdet ved den her behandlede Vokal ikke kan afgive noget afgjørende Vidnesbyrd mod, at de ældste nordiske Runeindskrifter Sprog kan være erulisk.